BEDİR SAVAŞINDAKİ İBRET VE ÖĞÜTLER

Allah’a Verilen Söze Sadık Kalmak:

- الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ [173]

- ***Al-i İmran-173- Onlar kendilerine insanlar: "Size karşı insanlar toplandılar artık onlardan korkun" dedikleri halde imanları artanlar ve: "Allah bize yeter O ne güzel vekildir" diyenlerdir.***

- فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِنَ اللهِ وَفَضْلٍ لَمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللهِ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ [174]

- ***174- Bundan dolayı kendilerine hiçbir kötülük dokunmadan bir bolluk (fazl) ve Allah'tan bir nimetle geri döndüler. Onlar Allah'ın rızasına uydular. Allah büyük fazl (ve ihsan) sahibidir.***

- Büyük Bedir Gazvesi, dinî sorumluluklarını yerine getirmede samimî ve inandıkları prensiplere sımsıkı bağlı olan Müminlere; Yüce Allah'ın yardım ve desteğini gösteren büyük mucizeleri olduğu kadar, kıymetli öğütleri ve dersleri de ihtiva etmektedir.
- Bedir Gazvesinin ilk sebebi bize gösteriyor ki, Müslümanlar Rasûlullah ile birlikte çıkmaya zorlayan asıl faktör, savaş değil Ebû Süfyan başkanlığında, Şam'dan gelmekte olan Kureyş kervanını ele geçirme arzusuydu.

- Ancak Allah, kendi kulları için bir müslümanın tüm hayatında hedef edinmesi gereken gayeye en çok uygun düşen daha şerefli bir hareketi murad etmişti. Bunun için de, ardına düştükleri kervanı kendilerinden uzaklaştırıp, onun yerine bir orduyu karşılarına çıkardı.
- وَإِذْ يَعِدُكُمُ اللهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشَّوْكَةِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللهُ أَنْ يُحِقَّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ
- ***«Hani Allah size, iki taifeden birinin muhakkak sizin olduğunu va'd ediyordu. Siz ise, kuvvetli ve silâhı bulunmayanın, kendinizin olmasını arzu ediyordunuz. Allah da emirleriyle Hakk'ı açığa vurmayı, kâfirlerin arkasını kesmeyi irade buyuruyordu.***[1]

---

[1] Enfal, 8/7.

- Bunda, iki hususa işaret vardır:
- **Birinci Husus:** Müslümanların kendileriyle savaşanların mallarını ganimet olarak almaları haklarıdır.
- Dolayısıyla Mekke'deki evlerinden, barklarından dışarı atılmış olan Muhacirler, Kureyş'in kervanını yakalama ve ona el koyma arzusunda, haklıydılar. Bunun sebebi ise şudur: Müslümanların Mekke'de bıraktığı, onların hemen ardından da müşriklerin yağmaladıkları mallara karşılık bir misillemedir bu.
- **İkinsi Husus:** Bu maksadın meşru oluşuna rağmen yine de Yüce Allah, müminler için bundan daha üstün bir gayeyi ve kendilerine daha layık olan bir vazifeyi murad etmişti. Bu vazife, Allah'ın dinine davet bu uğurda cihat, i'lâ-i kelimetullah uğrunda malı ve canı feda etmektir.

İslam’da Şura’ya Verilen Önem

- Kureyş kervanının, Müslümanlardan uzaklaşmasından sonra, karşılarına baştan aşağı silahlanmış büyük bir ordunun çıkması üzerine, Rasûlullah'ın, bu durumu, ashabıyla müşavere etmek için nasıl bir oturum düzenlediğini düşündüğümüz vakit, iki husus öğreniyoruz.
- **Birinci husus:** Rasûlullah'ın ashâbıyla müşavereyi kendisine prensip edinmesidir. O'nun hayatının hangi dönemine bakarsak bakalım; siyasetti şer'iyye ve tedbirle alâkalı; aynı zamanda hakkında Kur'an'dan bir nass bulunmayan her işte, bu prensibe sarıldığını görüyoruz.
- Fukahânın üzerinde ittifak ettiği görüşe göre, şûra meşrudur. Fakat şart değildir. Yâni müslüman bir hâkimin (komutanın) kanaatinde ve fikrinde şûradan yararlanması uygun olur. Fakat kendi görüşüne şûra üyeleri karşı çıksalar bile, ekseriyetin görüşünü alması, üzerine vâcib değildir.

Gerektiğinde Cihattan Kaçınmak

- **İkinci husus:** İslâm Devlet başkanı; düşmanlarla savaşmamayı Müslümanlar için daha hayırlı görüp; görüşünün doğruluğunu müzakere ve müşavere ile tespit ederse; cihad için uygun şartlar gelinceye kadar düşmanla barış imzalaması üzerine vazife olur. Yalnız bu barışın şer'i nasslardan biriyle tezat teşkil etmemesi gerekir. Devlet başkanı, uygun zamanı gözetir. Bu yönde maslahat ve fayda görürse halkını savaşa ve savunmaya teşvik etmesi yine ona vazife olur.

Özellikle Ensar’ın Görüşünün Alınması

- **Soru:** Savaş kararı verilirken niçin Rasûlullah, Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Mikdâd'ın cevabını yeterli bulmayıp devamlı Ensâr'ın yüzüne bakıyordu? Nihayet Sa'd bin Muâz konuşunca, Rasûlullah'ın gönlü rahatladı ve huzura kavuştu?..
- **Cevab:** Gerçekten Rasûlullah bu konuda özellikle Ensâr'ın fikrini öğrenmek istiyordu. Rasulullah onların Akabe beyatında kendisine verdikleri sözü tutup tutmayacaklarını merak ediyordu. O anlaşma, uyulması gereken özel bir anlaşmaydı. Böyle olunca da, bu anlaşmada kararlaştırıldığı gibi Medine'nin sınırları dışında, onları kendisiyle birlikte savaşmaya ve kendisini savunmaya zorlama hakkı yoktu.
- Sa'd b. Muaz'ın verdiği cevab iyice düşünülünce, görülecek ki; Ensâr'ın Hicret'ten önce, Mekke'de Rasûlullah ile yaptıkları Akabe sözleşmesi, Allah ile yapılan sözleşmeden başkası değildir.

Rasulullah’a Kendi Görüşünde İtiraz Edilmesi:

- Rasûlullah'ın tasarruflarının kısımları Rasûlullah, konakladığı yerin durumu hakkında, Hübâb bin Münzir'le arasında geçen konuşma bize gösteriyor ki, Hz. Peygamber'in tasarruflarının hepsi teşri nev'inden değildir. Aksine Rasûlullah da birçok zamanlarda herkesin düşündüğü gibi düşünen, akıl yürüten bir beşer olması hasebiyle, birtakım tasarruflarda bulunur. Şübhesiz ki, biz bu gibi tasarruflarında ona uymakla yükümlü değiliz.

Savaşta Bilgi Toplama ve Casusluk

- Devlet başkanı ve komutanın savaşta ve diğer durumlarda gözcüler ve ileri karakollardan yararlanması, Müslümanların da düşmanlarının stratejisini ve durumunu keşfetmek, sayı, teçhizat ve mühimmatı ortaya çıkarmak için, düşmanların arasına casuslar salması caizdir.
- Siyret kitaplarında şöyle bir rivayet bulunmaktadır:
- Rasûlullah Efendimiz, Bedir yakınında konakladıkları vakit, ashabından bir adamla birlikte etrafı dolaşırken, ihtiyar bir Arapla karşılaştı. Peygamberimiz ona, Muhammed Ashabı ve Kureyş hakkında bildiklerini sordu. İhtiyar Arap da: «Kimlerden olduğunuzu bana bildirmediğiniz sürece, size hiçbir bilgi veremem» dedi. Bunun üzerine, Rasûlullah: «Sen bize soracaklarımız hakkında bilgi ver. Biz de sana kim olduğumuzu bildirelim» buyurdu.
- İhtiyar da: Şu şöyle, bu böyle mi?» deyince, Peygamberimiz: «Evet» diye buyurdu. Böylece ihtiyar bildiği kadar müşriklerin durumunu, duy-

duğu kadar da Hz. Peygamber'in ve ashabının durumunu haber verdi. Nihayet sözünü bitirince: «Peki, ya siz kimlerdensiniz?» diye sordu. Resûl-i Ekrem de: «Biz «Su»danız» deyip adamdan uzaklaşırken, ihtiyar: «Hangi sudan, Irak suyundan mı?» diye konuşuyordu.

Başarıda Dua’nın Önemi:

- **Soru:** Rasûlullah müşriklerden bazılarının vurulup düşecekleri yerleri eliyle gösterecek kadar zaferden emin olduğu halde, bu kadar yalvarış ve yakarışlara ne gerek vardır?
- **Cevab:** Hz. Peygamber'in zafere olan imanı ve itmi'nanı, ancak Allah'ın, Resulüne yaptığı va'dini tasdik mahiyetinde olmuştu. Allah'ın kendi va'dinden dönmeyeceğinde şüphe yoktur. Çünkü bu savaştaki zafer müjdesi kendisine vahyedilmişti.
- Duâ ve yalvarıştaki istiğrakla, elin semaya açılmasına gelince; işte o kulluk vazifesidir ki, insan o vazife için yaratılmıştır. Bu da, her durumda zaferin bedelidir.
- Zafer - sebepler ve vasıtalar ne kadar bol olursa olsun - ancak Allah katındandır. Halbuki Allah bizden istek ve arzumuzla kul olmamızdan başka birşey istemiyor.
- Şu dünya hayatında insanı tehdit eden, başına üşüşen çeşitli meşakkatler

ve çeşitli musibetler, insanın Allah'a yönelmesi, zayıflığını ve kulluğunu hatırlatan düşünceyle onun önünde itiraf etmesi her türlü belâ ve fitnelerden O'na sığınmasını gerektirir.

- Rasûlullah'ın, zafer vermesi için Rabbine yalvarmasında, içten yakarışında ve uzunca duasında eşsiz örneğini gördüğümüz bu kulluğun karşılığı, bu savaştaki ilâhî desteğin hak edilmesidir.
- Şu âyet-i kerime bunu belirtmiştir. Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor;
- إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُمْ بِأَلْفٍ مِنَ الْمَلاَئِكَةِ مُرْدِفِينَ
- ***«Hani Rabbinizin yardımına sığınıyordunuz da; O, «Ben size birbiri peşinden bin tane melekle yardım ederim» diye cevab vermişti.»***[2]

[2] Enfal, 9.

Allah’ın Melekleri Yardıma Göndermesi:

- Bedir Savaşı, sadık mü'minleri destekleyen ve onlara yardım eden mucizelerin en büyüğünü ihtiva etmektedir. Yüce Allah o savaşta, melekleri savaşmak üzere, Müslümanların yardımına gönderdi.
- Meleklerin, Müslümanlarla beraber savaşmak için inmeleri, onların kalplerini mücerret tatminden ve Allah'tan fazlaca yardım istemelerine karşı, moral vermekten ibarettir. Onların, Allah yolunda ilk savaş tecrübeleri olmasıyla birlikte, kendilerinden sayı ve malzemece üç kat üstünlükleri bulunan insanların karşısına dikilmeleri bu durumu gerektirmişti. Yoksa zafer Allah katındandır. Meleklerin, bunda doğrudan herhangi bir etkisi yoktur.

- Bu hakikati belirtmek için, Yüce Allah, meleklerin iniş sebebini açıklayarak şöyle buyurmuştur:
- وَمَا جَعَلَهُ اللّٰهُ إِلاَّ بُشْرَى وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ وَمَا النَّصْرُ إِلاَّ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ إِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ
- ***"Allah, bunu ancak bir müjde olması ve kalplerinizi yatışması için yapmıştı. Zafer ancak, Allah katındandır. Doğrusu Allah güçlüdür, hakîmdir."***

Ölülerin Kabir Hayatı:

- Rasûlullah'ın kuyunun ağzında durup, müşriklerin cesetlerine seslenmesinde, canları çıktığı halde onlarla konuşmasında; bu esnada da Hz. Ömer'e verdiği cevapta, ölü için hakikatini ve keyfiyetini anlayamadığımız özel ruhi bir hayatın varlığına, ölülerin ruhlarının kendi cesetleri etrafında devamlı döndüğüne açık işaret ve delil vardır.
- Kabir azabının ve nimetinin mânâsı da buradan anlaşılabilir. Şu kadar var ki; bunların hepsi, şu bizim dünyevi idrâklerimiz ve akıllarımızla tesbit edilemeyen ölçülere göre yaratılmıştır. Çünkü bu husus, bizim akli ve maddi tecrübelerimiz ve müşahedelerimiz ötesinde, «Melekût Alemi» diye isimlendirilen şeylerdendir. Bunlara inanma yolu ise, bize haberi sağlam ve kesin yolla ulaştıktan sonra onlara teslim olmaktır.

Esirler Meselesi:

- Rasûlullah'ın esirler hakkındaki müşaveresi sonunda da fidye ödemeleri şartıyla serbest bırakılmalarına karar vermesi, daha sonra bu hükmü vermelerinden dolayı Rasûlullah'ı ve ashabını kınayan âyetlerin inmesi meselelerinde çok önemli hikmetler vardır :
- **Esirler ve Peygamberimizin içtihadı:** Bu olay bize gösteriyor ki, Rasulullah'ın içtihat etme hakkı vardır. Rasûlullah'ın içtihat etmesi sahih olunca, buna binâen içtihadında isabet veya hatâ etmesi de sahih olur. Şu kadar var ki, hatâ sürekli devam etmez. Bilâkis, onun içtihatlarını tashih eden, Kur'an'dan bir âyetin inmesi gerekir. Bu hususta herhangi bir âyet inmemiş ise, bu durum Rasûlullah'ın içtihadının Allah'ın ilmindeki gerçek üzere olduğuna delil teşkil eder.

Ganimetler İle İmtihan Edilme:

- Bedir savaşı, Müslümanların sayıca az ve güçsüz oldukları bir dönemde, Allah yolunda savaşmak ve fedakârlık etme yönünden ilk denenmeleri oldu. Ayrıca, savaşın ardından da, fakr ve ihtiyaç içinde bulundukları bir halde; karşılarına ganimet ve mal çıkarılmak suretiyle denenmişlerdi.
- Bu savaşın peşinden, bu tecrübenin eseri, iki olay da kendini göstermişti.
- **Birinci olay şudur:** Müşrikler, yenilgiye uğrayıp, arkalarında çeşitli malları bırakıp kaçınca; bazı Müslümanlar ganimet almakta yarışa girdiler. Ve öbürleriyle ganimetin kimin hakkı olduğunda ihtilâfa düştüler. Neredeyse bunun üzerine kavga ediyorlardı. Savaşçılar arasında ganimetin dağıtılması hükmü henüz gelmemişti. Rasûlullah'a bu durumu soruyorlar ve bu konuda anlaşmazlıklarını Rasûlullah'a kadar götürüyorlardı. İşte o zaman şu âyet-i kerimeler indi:

- يَسْأَلُونَكَ عَنِ الأَنْفَالِ قُلِ الأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَاتَّقُوا اللهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ وَأَطِيعُوا اللهَ وَرَسُولَهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ
- ***Enfal 1-2; Sana ganimetlerden soruyorlar. De ki, «Ganimetler, Allah'a ve Peygamberine aittir. İnanıyorsanız, Allah'tan sakının. Aranızı düzeltin. Allah'a ve Peygamberine itaat edin.***
- إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ
- ***İnananlar ancak o kimselerdir ki, Allah anıldığı zaman, kalpleri titrer, O'nun âyetleri okunduğu zaman bu onların imanlarını artırır ve Rablerine güvenirler»***[3]

---

[3] Enfal, 1-2.

- Bu iki âyette, onların sorularının cevabını bulunmamaktadır. Bilâkis bu âyetler, onları konudan uzaklaştırıyorlar. Çünkü ganimetler onlardan birine âit değildir. Aksine o, Allah'a ve Resulüne aittir. Ama onlara yaraşan şey aralarındaki vuku bulan bu anlaşmazlığı düzeltmek, emrettiği hususta Allah'a itaat, yasaklarından da sakınmaktır.
- Mal ve dünya konusuna gelince; her ikisinde de Allah'a güvenmelidirler. Müslümanlar, şu iki âyetin işaretine yönelip, kavgaya düştükleri konudan dikkatlerini uzaklaştırınca, hemen ardından ihtilâfa düştükleri ganimetlerin savaşçılar arasında nasıl taksim edileceği mes'elesini açıklığa kavuşturan yeni bazı âyetler geldi. Görüldüğü gibi bu durum, üstün terbiye metodlarının en çarpıcısıdır.
- **İkinci olay da şudur:** Rasûlullah esirler konusunu ashâbıyla görüşürken, ashabın gönülleri, esirlerin fidye ödemelerine daha yatkındı. Bu konudaki mülâhaza ise; onlara karşı şefkat ve merhametle muamele sonucunda hidâyetlerinin te'min umuduydu. Aynı zamanda Muhacirlerin Mekke'de bıraktıkları mallara karşılık bu fidye ile dünya

işlerini birazcık olsun düzeltmiş, bir nevi tazminat almış olacaklardı.

- Rasûlullah'ın gönlünün de yattığı bu durum, onun kendi arkadaşlarına karşı ne kadar şefkatli olduğunu gösterir. Bu şefkat ile Muhacirler Bedir gazvesine giderken, Rasûlullah onların durumunu görünce, elini onlar için duaya kaldırmıştı. Muhacirlerin üzerinde fakirlik ve yoksulluk belirtileri gözüküyordu. İşte o vakit Rasûlullah, Allah'a şöyle niyazda bulundu:
- *«Allah'ım! Onlar yayadır, sen onları binekli kıl. Çıplaktırlar, sen onları giydir. Açtırlar, sen onları doyur.»*
- Fakat ilâhî kader, şartlar ve durum nasıl olursa olsun, yalnızca dini düşünce esasına dayanan yüce dâvadaki karar için, Müslümanların mala ve paraya bakışlarını bir ölçü yapmalarına izin vermedi. Çünkü onlar bu tür bir tecrübe ile ilk defa karşı karşıya geldiklerinden; bu görüş üzere bırakılmış olsalardı, bu görüş sürekli bir kaide haline gelirdi.
- Böyle olunca da, dünyanın arkasından koşarak giden ve dünyanın zevkine ve tadına dalan kişilerin, artık ondan vazgeçmesi ve nefsini

onun zevkinden alıkoyması çok zor olurdu...

- Müslim, Hz. Ömer’in şöyle dediğini nakleder:
- Bedir esirlerinin kurtuluş fidyesi ödemeleri kararlaştırıldıktan sonra, Rasûlullah'ın huzuruna girdim. Bir de ne göreyim; Rasûlullah, Ebû Bekir'le birlikte oturmuş ağlıyorlar. «Yâ Rasûlallâh, seni ve arkadaşını ağlatan hâl nedir, bana haber ver de, ağlanacak bir durum bulursam, ben de ağlarım. Ağlanacak bir durum bulamazsam, ikinizin ağlamasına katılırım» dedim.
- Rasûlullah: *«Senin arkadaşların esirlerden fidye alınmasını bana tavsiye ettiklerinden ötürü, uğrayacağınız azabın, şu ağaç (Rasûlullah'ın yanı başında bulunan bir ağaç) tan daha yakın olduğu bana gösterildi.»* dedi.